

Лінгвокультурологічний аспект міжкультурної комунікації у викладанні української та російської мов як іноземних

Підгородецька І.Ю.

Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

м. Харків, Україна

e-mail: innapodgor@mail.ru

Проблема міжкультурної комунікації сьогодні тісно пов'язана з концепцією діалогу культур, що потребує створення умов для вивчення іншомовної та рідної культури, уміння їх порівнювати. Культурний рівень індивіда виявляється в його типі мислення, вираженні почуттів, манері спілкування. Особистість як носій рідної культури виявляє зацікавлення іншомовною культурою, сприймає її крізь власне світобачення, суспільну систему цінностей. «Різні мови – це ніби різні вікна, через які кожний народ дивиться на світ і сприймає, ословлює його по-своєму, засвідчуючи таким чином різні типи ментальності» [2:334–335]

Реальному спілкуванню носіїв різних культур передує етап «випереджаючої комунікації», тобто знання про специфічні риси, притаманні представникам інших культур, що виявляються у процесі комунікації. У носіїв різних культур існують свої моделі сприйняття дійсності, відображені у символічних системах, мовних конструкціях, стилях усної та письмової комунікації.

Науковці визнають необхідність вивчення іноземної мови в тісному зв'язку з культурою носіїв цієї мови. Такий підхід дає змогу навчитися сприймати чужу культуру, ментальні особливості, традиції і норми спілкування, а отже, вирішити проблеми взаємодії представників різних культур, попередити міжетнічні конфлікти, подолати міжкультурний бар'єр взаємного нерозуміння. Дослідники проблем міжкультурної комунікації пропонують урахувати такі компоненти міжкультурної взаємодії:

- практичний (правила, які необхідні для орієнтування в чужій країні);
- естетичний (відмінності у життєвих цінностях, одязі і т. ін.);
- етичний (розбіжності у нормах поведінки);

- стереотипний (стереотипи щодо культури своєї країни в порівнянні з культурою іншої);
- рефлексивний (особисті зміни за результатами міжкультурного контакту) [1:52–54].

Навчання іноземних студентів української (російської) мови передбачає набуття ними не лише лінгвістичної компетентності як оволодіння абстрактною системою правил мови, а й комунікативної компетентності – уміння застосовувати правила в конкретних соціальних ситуаціях, а також когнітивної компетентності – здатності до словотворення і генерування думок мовою спілкування [4:13].

У зв'язку з цим великого значення набуває ознайомлення зі стереотипами іншомовної культури – результатом інтелектуальної, інтерпретаційної, духовної діяльності, – що відображують реальне життя і культуру етносу. В основі зміни таких стереотипів лежать динамічні лексико-семантичні процеси, зумовлені особливостями міжособистісної, міжкультурної комунікації [2:333]. Знання мовно-етнічних стереотипів є необхідн. для набуття іноземними студентами лінгвокультурологічної компетентності. Її формування забезпечується використанням лінгвокультурологічного підходу, що сягає своїм корінням в лінгвокультурологію – науку, яка вивчає взаємодію мови і культури [3:2].

У практиці викладання української та російської мов як іноземних лінгвокультурологічний підхід означає, перш за все, роботу з текстами культурологічного спрямування. Оскільки іноземні студенти на аудиторних заняттях переважно працюють із фаховими текстами, вони із зацікавленням сприймають країнознавчу інформацію, яка спершу може бути представленою через мультимедіа або під час екскурсій. Для формування лінгвокультурологічної компетентності студентів-іноземців необхідно працювати з відповідними текстами, виявляти в них слова-знаки (символи)

етнічної культури, пояснювати їхнє значення, за можливості порівнювати їх із відповідними словами-символами в інших мовах і культурах.

Тексти культурологічної тематики мають бути нескладними, не переобтяженими зайвою інформацією; містити відомості про історію, видатних людей, звичаї, традиції, свята, етичні й естетичні норми, правила спілкування. Пропонуємо класичний алгоритм опрацювання текстів: лексико-граматичні завдання як передтекстова робота; робота з текстом; післятекстова робота з можливим використанням творчих завдань.

Працюючи в аудиторії з іноземними студентами – представниками різних національностей, викладач має бути толерантним, дипломатичним, спостережливим, щоб не викликати невдоволення, не спровокувати міжетнічних конфліктів.

Отже, невід’ємною складовою професійної компетентності іноземних студентів є міжкультурна комунікативна компетентність, важливим компонентом якої постає лінгвокультурологічна компетентність, що дає змогу комунікантам будувати процес спілкування з урахуванням системи культурних цінностей співрозмовника, виражених у його мові. Оволодіння лінгвокультурологічною компетентністю має допомогти фахівцеві правильно аналізувати й адекватно інтерпретувати мовну та немовну поведінку співрозмовника – носія іншої культури, приймати рішення, урегулювати конфлікти, ураховуючи особливості місцевої культури.

Література:

1. Бердичевский А. П. Особенности преподавания РКИ в современной Европе // Очерки по теории и практике преподавания русского языка как иностранного: сб. ст. и учебных материалов. – М., 2003. – С. 40-66.
2. Єрмоленко С. Я. Мовно-естетичні знаки української культури. – К.: Інститут української мови НАН України, 2009. – 352 с.
3. Ионова А. М. Методика обучения профессионально ориентированному устному общению студентов бакалавриата на основе лингвокультурологического подхода (направление подготовки 031900 «Международные отношения», немецкий язык): автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (иностранный язык) / Федеральное государственное научное учреждение «Институт содержания и методов обучения» Российской академии образования. – М., 2012. – 19 с.
4. Фалькова Е. Г. Межкультурная коммуникация в основных понятиях и определениях: Методическое пособие. – СПб.: Ф-т филологии и искусств СПбГУ, 2007. – 77 с.